

Universell utforming i uteområder

«I Norge baserer vi forståelsen av universell utforming på en amerikansk definisjon og syv prinsipper fra 1997. Utforming av produkter og omgivelser som kan brukes av alle mennesker, i så stor grad som mulig, uten behov for tilpasning eller spesiell utforming». (Kommunesektorens organisasjon (KS), 2021, s. 2)

Standard Norge har utarbeidet «*Norsk standard NS 11005:2011 Universell utforming av opparbeidete uteområder Krav og anbefalinger*» som tar for seg ulike elementer og hva som skal til for at dette skal være universelt utformet.

Hvordan gjennomføre universell utforming ute?

Ulike elementer har ulike krav for å kunne kalles universelt utformet. Med elementer menes dekke, stigningsforhold, belysning, skilt og skilting, møblering, bredder, vegetasjon, rekkverk, brygger, trapper mm. En turvei kan i seg selv oppfylle kravet til universell utforming, men ikke naturen rundt. Skal man da kunne si at traseen er universelt utformet? Å oppnå 100% universell utforming av et rekreasjonsområde er nærmest umulig om alle elementene innenfor området skal oppfylle sitt krav til universell utforming. Det skal etterstrebtes å utforme rekreasjonsområder etter NS 11005:2011, men tilrettelegging skal ikke gå på bekostning av naturverdier og naturoplevelser.

Dersom universell utforming vil kreve for store naturinngrep, vil ivaretagelse av naturverdier veie tyngre enn gjennomføring av inngrep for å oppnå universell utforming.

Begrepet universelt utformet blir av og til forstått til at det skal det være mulig for alle og enhver å komme seg frem på egenhånd. Ofte blir det sagt «*det skal utformes universelt*». Det menes ikke dermed at

- eksisterende vegetasjon som gir allergiske reaksjoner fjernes
- det gjennomføres store naturinngrep for å jevne ut stigning
- det anlegges tekniske installasjoner, som f.eks heis

Dette understrekes fra KS og i NS

- «*Tilgjengelighet for alle gjennom Universell utforming er et sentralt prinsipp for å nå viktig grupper, og skal tilstrebes der det er hensiktsmessig og der det ikke er negativt for naturverdier og opplevelseskvaliteter*». (Kommunesektorens organisasjon (KS), 2021, s. 81)
- «*Mange steder vil naturgitte forhold, som topografi, sjelden eller sårbare naturtyper og landskapshensyn, gjøre det vanskelig å tilrettelegge områder slik at de tilfredsstiller kravene til universell utforming*». (Standard Norge, 2011, s. 3)

Vestfold og Telemark fylkeskommune ga i 2021 ut rapporten «*Sentrumsnære turveger – Universell utforming i Vestfold og Telemark*». Rapporten har en liste med tips og stikkord delt inn i ulike tema som er hentet fra NS 11005:2011. Rapporten ligger tilgjengelig som PDF på [Vestfold og Telemark fylkeskommune - Sentrumsnære turveger \(vtfk.no\)](#)

Utklipp fra NS 11005:2021

Tilrettelegging av varierte områder med ulike kvaliteter er av grunnleggende betydning for brukerens mulighet til opplevelse, deltakelse, rekreasjon og aktivitet. Ved plassering av ulike tiltak, elementer og utstyr innenfor samme område skal en sikre at det er mulig å orientere seg og bevege seg mellom disse. Det skal tas hensyn til stedets egnethet og muligheter, størrelse og naturgitte egenskaper.

Naturkvalitetene og opplevelsesverdiene ved området skal i størst mulig grad ivaretas. Trafikkforhold og avstand fra bolig avgjør hvor lett tilgjengeligheten til området er. Grønnstrukturen kan ha naturkvaliteter og en opplevelsesverdi som gjør at det er vanskelig å oppnå universell utforming, men bør likevel utformes så tett opp til kravene (Vestfold og Telemark fylkeskommune, 2021) i punkt 5 som mulig. (Standard Norge, 2011, ss. 45, kap 7. grønnstruktur)

Sammenstilling per 30.11.22, Sandefjord kommune, seksjon park, idrett og friluftsliv. ILB SVB

Referanser

Kommunesektorens organisasjon (KS). (2021). *Vill natur for alle Temahefte om universell utforming og friluftsliv*. Kommunesektorens organisasjon.

Standard Norge. (2011). *Norsk standard NS 11005:2011 Universell utforming av opparbeidete uteområder Krav og anbefalinger*. Norsk standard.

Vestfold og Telemark fylkeskommune. (2021). *Sentrumsnære turveger Universell utforming i Vestfold og Telemark*. Vestfold og Telemark fylkeskommune.